

Minustako ikäihmisten perhehoitaja?

OPAS IKÄIHMISTEN PERHEHOIDON ALOITTAMISTA SUUNNITTELEVALLE

LEADER
Lappi

LEADER
Koillismaa

 Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

OPAS IKÄIHMISTEN PERHEHOIDON ALOITTAMISTA SUUNNITTELEVALLE

sisältö

Mitä ikäihmisten perhehoito on?	3
Miten ikäihmisten perhehoidosta saa tietoa?	4
Minkälaista koulutusta tai työkokemusta ikäihmisten perhehoitajalla pitää olla?	5
Miten ikäihmisten perhehoitajaksi valmennetaan ja miten perhehoitajaksi hyväksytään?	5
Ennakkovalmennuskurssi	5
Ikäihmisten perhehoitajan ja perhekodin hyväksyminen	7
Minkälaista ikäihmisten perhehoitoa voin tarjota?	8
Miten teen toimeksiantosopimuksen, minkälaista palkkiota saan ja miten kulut korvataan?	10
Minkälaista tukea saan ikäihmisten perhehoitajan tehtävään?	12
Perustaisinko toiminimen ikäihmisten perhehoitoa varten?	13
Alkaisinko ammatilliseksi ikäihmisten perhehoitajaksi?	14

Mitä ikäihmisten perhehoito on?

Perhehoito on hoivan ja huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai ikäihmisen kotona. Ikäihmisten perhehoito on inhimillinen, kotoisan ja turvallisen arjen mahdollistava hoivamuoto. Perhehoidon vahvuuksia ovat pysyvät ihmissuhteet ja jatkuvuus sekä kodissa annettava yksilöllinen hoiva ja huolenpito. Perhehoito tarjoaa ikäihmiselle pysyvät ihmissuhteet. Koti elinympäristönä mahdollistaa ikäihmiselle arjen toimiin osallistumisen omien voimavarojen puitteissa.

Ikäihmisten perhehoito on kunnan järjestämää sosiaalipalvelua, josta säädetään perhehoitolaissa (263/2015). Kunta voi järjestää perhehoitoa tekemällä toimeksiantosopimuksen perhehoitajan kanssa tai sopimuksen perhehoidon järjestämisestä yksityisen perhehoidon tuottajan kanssa. Perhehoidon järjestämisen lähtökohtana ovat ikäihmisen tarpeet. Ikäihmisten perhehoito voi olla jatkuvaa, lyhytaikaista tai osavuorokautista. Jatkuvaa tai lyhytaikaista perhehoitoa toteutetaan esimerkiksi omaishoitajan vapaan aikana. Perhehoitoa voidaan käyttää myös tilanteissa, joissa ikäihminen on esim. sairaalahoidon jälkeen toipilaana ja tarvitsee tukea ennen kotiutumistaan. Lähes kaikilla perhehoitoon tulevilla ikäihmisillä on jokin muistisairaus. Perhehoito sopii ikäihmiselle, jolla ei ole vielä laitoshoidon tarvetta, mutta jolle muut avohoidon palvelut eivät ole riittäviä turvallisen omassa kotona asumisen takaamiseksi. Erityisesti perhehoito sopii yksinäisyyttä ja turvattomuutta kokevalle hauralle ikäihmiselle, joka ei tarvitse yöllistä apua ja liikkuu omatoimisesti korkeintaan yhden henkilön ajoittain tukemana.

Perhehoitoa haetaan ikäihmisen oman asuinkunnan vanhuspalveluista, vaikka perhekoti sijaitaisi toisella paikkakunnalla. Koska perhehoito on avohoitoa, perhehoidossa oleva ikäihminen on oikeutettu saamaan muita, esimerkiksi kotisairaanhoidon palveluja. Kunta myöntää perhehoidon ja perii asiakasmaksun.

Perhehoito mahdollistaa ikäihmiselle kotoisan ja turvallisen arjen.

Miten ikäihmisten perhehoidosta saa tietoa?

Ikäihmisten perhehoidosta saat tietoa Perhehoitoliiton nettisivuilta (https://www.perhehoitoliitto.fi/minustako_perhehoitaja/ikaihmissen_perhehoito). Sivustolla on myös hyviä videoita ikäihmisten eri perhehoitomuodoista, joita kannattaa käydä katsomassa. Lisää videoita löydät myös perhehoito.fi – sivustolta. Videoilla on kuvattu erilaisia perhekoteja ja asiakkaan omassa kodissa tapahtuvaa perhehoitoa. Kuulet myös ikäihmisten perhehoitajien, asiakkaiden ja omaisten haastatteluja.

Jos omassa kunnassasi on jo ikäihmisten perhehoitoa, tietoa löytyy kunnan nettisivuilta ikäihmisten palvelujen osiosta tai kysymällä ikäihmisten palvelujen toimijoilta. Kunnan tai mahdollisten muiden tahojen ikäihmisten perhehoitoa koskeviin tiedotustilaisuuksiin kannattaa osallistua ja kysyä itseä askarruttavista asioista. Voit myös kysyä tutustumiskäynnin mahdollisuutta jo toimivaan ikäihmisten perhekotiin tai haastatella tehtävässään jo toimivaa ikäihmisten perhehoitajaa.

Ikäihmisten perhehoidon toimintaohje

Kunnan omasta ikäihmisten perhehoidon toimintaohjeesta saat tietoa siitä, miten kuntasi järjestää, tuottaa ja toteuttaa toimeksiantosuhteista ikäihmisten perhehoitoa. Jollei toimintaohjetta ole linkitetty kunnan sivuille, voit pyytää sitä kunnan ikäihmisten palvelujen toimijoilta tai nettisivulla mainitulta ikäihmisten perhehoidon vastuuhenkilöltä. Toimintaohjeeseen kannattaa tutustua hyvin jo suunnitteluvaiheessa.

Kunnan ikäihmisten perhehoidon toimintaohje määrittelee, miten perhehoitoa toteutetaan kunnassa.

Minkälaista koulutusta tai työkokemusta ikäihmisten perhehoitajalla pitää olla?

Toimeksiantosuhteisessa ikäihmisten perhehoidossa ei vaadita sosiaali- ja terveysalan pohjakoulutusta, mutta kokemusta ikäihmisten hoitamisesta on hyvä olla. Lain mukaan perhehoitajaksi voidaan hyväksyä henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa. Henkilökohtaisista ominaisuuksista tärkeää on, että viihdyt ikäihmisten seurassa, arvostat ja kunnioitat heitä sekä kohtelet heitä tasa-arvoisesti. Sinun tulee myös haluta jakaa kotona olo ja arki heidän kanssaan. Ennen toimeksiantosopimuksen tekemistä perhehoitajaksi aikovan on suoritettava tehtävän edellyttämä ennakovalmennus.

Perhehoitaja jakaa arkensa ikäihmisen kanssa.

Miten ikäihmisten perhehoitajaksi valmennetaan ja miten perhehoitajaksi hyväksytään?

Ikäihmisten perhehoidon ennakovalmennuksia voit tiedustella oman kuntasi ikäihmisten palveluista tai ikäihmisten perhehoidon vastuuhenkilöltä. Kunnat voivat myös markkinoida nettisivuillaan tai lehdissä suunnittelemaan ennakovalmennuskursseja. Hakulomakkeita valmennukseen saa kunnan toimijoilta, nettisivuilta tai infotilaisuuksista. Rekrytointivaiheessa ennen ennakovalmennusta selvitetään perhehoitajan tehtävän ja ennakovalmennukseen osallistumisen kannalta niin kutsutut ehdottomat esteet. Ikäihmisten perhehoitajaksi hyväksytään silloin, kun tehdään hänen kanssaan ensimmäinen asiakaskohtainen toimeksiantosopimus. Perhekoti hyväksytään kunnan perhehoidon päätöksistä vastaava työntekijän ja perhehoidon vastuuhenkilön kotikäynnillä. Kotikäynti on hyvä olla ennen ennakovalmennusta, varsinkin jos perhehoitaja haluaa aloittaa perhehoidon omassa kodissaan. Tämä nopeuttaa perhehoidon alkamista.

Perhehoitaja saa valmennusta ikäihmisten perhehoitoon.

Ennakovalmennuskurssi

Ennakovalmennuksen suorittavat kaikki perhehoitajat riippumatta koulutuksesta tai kokemuksesta. Ennakovalmennuksen tarkoituksena on antaa tietoa ja mahdollisuus perehtyä ennakolta ikäihmisten perhehoitajan tehtävään. Valmennuksen sisältö rakentuu ikäihmisiä hoitavalta perhehoitajalta edellytettävien valmiuksien mukaan. Valmennustapaamisissa käsiteltävät teemat koskevat vanhuutta elämänvaiheena, ikääntymisen mukanaan tuomia muutoksia, toimintakyvyn tukemista, yhteistyötä sekä perhehoitajana toimimiseen liittyviä kysymyksiä. Valmennuksessa pohditaan, mitä perhehoitoon tuleminen merkitsee ikäihmiselle, hänen läheisilleen sekä perhehoitoperheelle. Valmennuksessa käsitellään myös, mitä perhekodin tiloilta edellytetään. Valmennus sisältää perhehoitajan ja kunnan välisen toimeksiantosopimuksen tekemistä koskevat asiat, perhehoidon tukimuodot ja perhehoitajan asemaan liittyvät asiat.

Suomessa käytetään yleisesti Perhehoitoliiton tekemää valmennusohjelmaa ja materiaalia. Tämä malli sisältää seitsemän kolmen tunnin ryhmätapaamista, joista yksi on jo toiminnassa olevaan perhekotiin tutustuminen. Lisäksi on viisi tapaamista sisältävä valmennusohjelma heille, jotka aikovat toimia pelkästään hoidettavan kotona tai sijaistavat omassa kodissa toimivia perhehoitajia. Valmennus kestää noin 2 kuukautta. Teemallisten tapaamisten lisäksi valmennukseen sisältyy kotitehtäviä, perhetapaamisia sekä yhteinen arviointi osallistujan valmiuksista perhehoitajaksi. Osallistujat saavat Perhehoitoliitosta tilattavat valmennuskansiot, jotka kunnat ovat hankkineet. Valmennuksen aikana osallistuja arvioi omaa haluaan ja valmiuksiaan ryhtyä perhehoitajaksi ja sen jälkeen osallistuja voi tehdä tietoisin päätöksen perhehoitajaksi ryhtymisestä ja siitä, minkä muotoinen perhehoito sopii hänen elämäntilanteeseensa. Valmennuksen tavoitteena on myös taata ikäihmiselle mahdollisuus päästä hyvin valmistautuneeseen perheeseen ja taata hänelle hyvä hoito ja huolenpito. Erityistapauksessa, esimerkiksi silloin kun perhehoitaja ottaa oman läheisensä perhehoitoon, kunta voi antaa luvan perhehoidon aloittamiseen valmennuksen aikana tai sen suorittamiseen vuoden sisällä siitä, kun on aloittanut perhehoitajana.

Yhteisessä loppuarviointikeskustelussa käydään läpi valmennukseen osallistuvan valmiudet, joita ovat:

1. Pitää huolta ikäihmisen hyvinvoinnista.
2. Auttaa ja tukea ikäihmistä hänen omien voimavarojensa hyödyntämisessä ja toimintakyvyn ylläpitämisessä.
3. Mahdollistaa ja tukea ikäihmisen ja hänen läheistensä yhteydenpitoa.
4. Tehdä yhteistyötä ikäihmisen asioissa.
5. Sitoutua perhehoitajan tehtävään.

Ikäihmisten perhehoitajan ja perhekodin hyväksyminen

Koska toimeksiantosuhteisessa perhehoidossa ikäihmisen perhehoitoon sijoittava kunta on juridisesti vastuussa perhehoidosta, se hyväksyy perhehoitajan ja kodin soveltuvuuden ikäihmisten perhehoitoon. Hyväksymisen yhteydessä perhehoitaja esittää todistuksen ennakkovalmennuksen suorittamisesta ja yhteisen arvioinnin, jossa hänellä on todettu olevan riittävät valmiudet perhehoitajan työhön.

Ikäihmisten perhehoitajaksi ryhtymisestä kiinnostuneiden henkilöiden kanssa selvitetään lisäksi kotiin ja perhehoitajaan liittyen seuraavat tekijät:

1) Asunto-olosuhteet:

- Kodin turvallisuusnäkökohdat, viihtyisyys, siisteys ja riittävät tilat
- Muut perheenjäsenet hyväksyvät perhehoitotoiminnan
- Ennen toiminnan aloittamista perhehoitaja laatii palo- ja pelastusviranomaisien kanssa yhteistyössä kodin poistumisturvallisuus selvityksen ja toimittaa viranomaisen lausunnon kunnalle

2) Terveystila:

- Perhehoitajan fyysinen ja psyykinen terveys on riittävän hyvä perhehoitotoimintaan, jotta hän voi vastata ikäihmisen hyvinvoinnista. Tarvittaessa kuntaan esitetään lääkärin lausunto.

3) Taloudellinen tilanne:

- Perhehoitajan talouden tulee olla vakaa.

4) Perhetilanteen ja taustan selvitys:

- Jokaisesta perhehoitajaksi haluavasta pyydetään lausunto kotikunnan sosiaalitoimesta ennen ennakkovalmennuksen käynnistymistä. Lausunnossa esitetään, onko kunnalla tiedossa asioita, jotka voisivat olla esteenä perhehoitajaksi ryhtymiselle liittyen mm. terveydentilaan, asuinolosuhteisiin, taloudelliseen tilanteeseen tai päihdeongelmiin. Perhehoitajaksi hakevan hakulomakkeessa kysytään lupa em. lausunnon pyytämiseen.

Tietojen antaminen ja keskustelu työntekijän kanssa on luottamuksellista. Perusedellytysten selvittämisen tarkoituksena on turvata ikäihmiselle hyvä perhehoito.

Minkälaista ikäihmisten perhehoitoa voin tarjota?

Oma elämäntilanteesi, perheesi, kotisi soveltuvuus ja tilat ovat ratkaisevia, kun mietit minkälaista ikäihmisten perhehoitoa voit tarjota. Elinkeinon kannalta sinun on tärkeä miettiä, kuinka paljon tuloja perhehoidosta haluat ja haluatko tarjota perhehoitoa osa-aikaisesti vai kokoaikaisesti ja tarjoatko perhehoitoa yksin vai puolison tai perhehoitajaparin kanssa vai haluatko mennä perhehoitajaksi ikäihmisen omaan kotiin. Kunnan ikäihmisten palvelujen rakenne ja tarve määrittelevät myös sitä, millaiseen perhehoitoon kunnalla olisi eniten tarvetta ja siten sinulla eniten mahdollisuuksia saada hoidettavia. Perhekotiin voidaan sijoittaa hoidettavia myös muista kunnista.

Ikäihmisten toimeksiantosuhteista perhehoitoa voidaan toteuttaa omassa kodissa, johon otetaan ikäihmisiä jatkuvaan perhehoitoon, lyhytaikaiseen perhehoitoon tai osavuorokautiseen päivähoitotyyppiseen perhehoitoon. Jotkut perhehoitajat tarjoavat yhtä näistä muodoista ja jotkut useampaa muotoa yhtä aikaa. Varsinkin jatkuvan perhehoidon kohdalla on tärkeää miettiä kunnan ja omien läheisten kanssa sitä, miten asiointivapaat, vapaapäivät ja pidemmät vapaat järjestetään. Lyhytaikaisessa ja osavuorokautisessa perhehoidon muodossa vapaita on helpompi järjestää ja näitä perhehoidon muotoja on helpompi yhdistää

Perhehoidon eri muodoista voit valita sinulle sopivan.

johonkin muuhun omaan työhönsä tai elinkeinotoimintaan. Ikäihmisen omaan kotiin annettavassa perhehoidossa hoidat useimmiten yhtä ikäihmistä kerrallaan hänen omassa kodissaan. Tulo jää siinä pienemmäksi, mutta jotkut perhehoitajat pitävät siitä, että saavat keskittyä yhden ikäihmisen hoitamiseen. Monet ikäihmisten perhehoitajat aloittavat tehtävänsä omassa tai asiakkaan kodissa tapahtuvalla osavuorokautisella perhehoidolla tai lyhytaikaisella perhehoidolla osa-aikaisesti toimien ja voivat myöhemmin ottaa myös jatkuvan perhehoidon asiakkaita.

Perhehoitolain mukaan sinulla voi olla tilojen salliessa maksimissaan neljä hoidettavaa ikäihmistä yhtä aikaa, silloin kun toimit yksin toimeksiantosuhteisena perhehoitajana. Jos toimit hoitajaparina jonkun toisen kanssa ja toisella teistä on sosiaali- ja terveysalan ammattipätevyys, toimeksiantosuhteisessa perhehoidossa voi silloin olla kuusi ikäihmistä yhtä aikaa. Jos perheessäsi on alle kouluikäisiä lapsia tai sinulla on omia erityistä huolenpitoa vaativia omaisia, heidät lasketaan hoidettavien määrään.

Ikäihmisillä on usein erilaisia lääkityksiä. Lääkehoidon toteuttamisen osalta noudatetaan kunnan lääkehoidon suunnitelmaa ja määritellään, mitä lääkehoidon tehtäviä sinä voit hoitaa koulutustaustasi sekä perehdytyksen, lisäkoulutuksen ja osaamisen varmistamisen perusteella. Tarvittaessa saat kunnan työntekijöiden apua lääkehoidon toteuttamiseen. Perhehoidossa on usein käytössä lääkkeiden annosjakelu.

Ikäihmisellä voi olla tarvetta myös muille palveluille perhehoidossa ollessaan. Perhehoito on avopalvelua ja ikäihmisen oikeus muihin avopalveluihin säilyy, esimerkiksi kotisairaanhoidopalveluihin tai kuljetuspalveluihin. Ikäihmisen palvelujen kokonaisuus suunnitellaan yhdessä kunnan kanssa.

Kodin vakuutusten osalta sinun kannattaa ottaa laajennettu kotivakuutus. Vakuutussopimusta tehdessäsi sinun kannattaa selvittää vakuutuksen ehdot mahdollisimman tarkasti tai tarkistaa aikaisemmin tehdyn vakuutuksen ehdot oman vakuutusyhtiösi kanssa.

Miten teen toimeksiantosopimuksen, minkälaista palkkiota saan ja miten kulut korvataan?

Ennen toimeksiantosopimuksen tekemistä sinun on hyvä tutustua kunnan toimintaohjeeseen ja sopimuslomakkeeseen. Toimeksiantosuhteessa et ole työsuhteessa kuntaan etkä ole yrittäjä vaan tehtävä on sopimusperustainen. Sopimuksen tekeminen edellyttää neuvottelua ja siihen kannattaa varata riittävästi aikaa. Sopimus tehdään ennen asiakkaan sijoittamista perhehoitoon. Toimeksiantosopimus on perhehoitolain määrittelemä virallinen asiakirja, jolla kunta siirtää julkisen hallintotehtävän eli ikäihmisen hoivan ja huolenpidon sinulle. Toimeksiantosopimuksessa sovitaan perhehoitoon liittyvät molemminpuoliset oikeudet ja velvollisuudet sinun ja kunnan kesken ja sopimus sitoo molempia osapuolia. Sopimuksen kohdat kirjataan mahdollisimman tarkasti ja vältetään epämääräisiä ilmaisuja. Sopimuslomakkeeseen kirjataan asiakkaan mahdollisen omahoitajan ja kunnan perhehoidon vastuuhenkilön yhteystiedot. Liitteeksi sinulle annetaan asiakkaan hoito- ja palvelusuunnitelma.

Toimeksiantosopimus tulee tarkistaa aina tilanteen muuttuessa tai toisen sopijaosapuolen sitä esittäessä. Sopimusta ei saa muuttaa yksipuolisesti. Myös tarkistaminen edellyttää neuvottelua. Toimeksiantosopimuksessa on kahden kuukauden irtisanomisaika. Ennen allekirjoitusta sinun kannattaa vielä lukea sopimus huolellisesti. Sopimuksen allekirjoituksella teet myös sopimuksen vaitiolovelvollisuudesta ikäihmistä koskevista asioista, sitoudut ilmoittamaan kunnalle perhehoidossa tapahtuvista muutoksista ja annat kunnalle luvan tarkastaa perhehoitopaikan toiminta ja tilat, silloin kun tarkastukseen on perusteltu syy.

Toimeksiantosopimuksessa tulee perhehoitolain mukaan sopia:

- perhehoitajalle maksettavan palkkion määrästä ja suorittamisesta
- perhehoidosta ja hoidon käynnistämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta
- perhehoidossa olevan henkilön yksilöllisistä tarpeista johtuvien kustannusten korvaamisesta
- hoidon arvioidusta kestosta
- perhehoitajan oikeudesta vapaaseen, vapaan toteuttamisesta sekä palkkion maksamisesta ja kustannusten korvaamisesta vapaan ajalta
- perhehoitajalle annettavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta sekä näiden toteuttamisesta
- hyvinvointi- ja terveystarkastusten järjestämisestä
- toimeksiantosopimuksen irtisanomisesta
- tarvittaessa muista perhekotia ja perhehoitoa koskevista seikoista
- yhteistyöstä kunnan ja perhehoitajan kesken

Toimeksiantosopimusta tehtäessä sovitaan myös hoitopalkkion ja kulukorvausten maksamisesta sinulle. Sopimusta tehtäessä tulee olla riittävästi tietoa hoidettavasta, niin että voidaan arvioida hoidon vaativuutta ja sitovuutta hoitopalkkion kannalta. Palkkio ja kulukorvaus eri perhehoidon muodoista maksetaan kunnan toimintaohjeen mukaisesti. Jos hoidon tarve ja vaativuus kasvaa myöhemmin, hoitopalkkion tasoa arvioidaan ja tehdään tarvittavat muutokset toimeksiantosopimukseen. Toimeksiantosopimukseen kirjataan myös, kenelle hoitopalkkio maksetaan. Se voidaan maksaa perhehoitajina toimiville puolisoille jaettuna tai vain toiselle esimerkiksi verotus ja sosiaalietuudet huomioiden. Palkkioihin ja kulukorvauksiin tulee vuosittain indeksikorotukset. Kunta maksaa sinun toimeksiantosuhteisen perhehoidon palkkioistasi eläkevakuutuksen. Eläkettä kertyy kaiken suuruisista hoitopalkkioista. Kunta ottaa perhehoitajalle myös lakisääteisen tapaturmavakuutuksen.

Eri perhehoitomuotoja koskevat kulukorvaukset maksetaan sinulle kunnan toimintaohjeen mukaisesti. Erityisiä kustannusten korvauksia voi tulla esimerkiksi hoitotarvikkeista tai lääkärin määräämästä erityisruokavaliosta. Ikäihmisen käyttövarat eivät sisälly kulukorvaukseen.

Perhehoitajalle maksetaan palkkiota, kulukorvausta ja käynnistämiskorvausta.

Toimintaohjeessa määritellään perhehoitoon liittyvien matkakustannusten korvaaminen ja eri syistä johtuvien perhehoidon keskeytysten vaikutus palkkioihin ja kulukorvauksiin. Sinä et ole elatusvelvollinen ikäihmiseen nähden. Suositus on myös, että et toimi ikäihmisen edunvalvojana.

Kunta voi maksaa sinulle toiminnan alussa lakisääteistä käynnistämiskorvausta. Käynnistämiskorvauksen myöntämisen perusteet ja käytännöt voivat vaihdella kunnissa. Sinun on hyvä arvioida kunnan työntekijän kanssa yhdessä korvattavia asioita tapauskohtaisesti. Korvattavia kuluja voivat olla esimerkiksi muutostyöt, kalusteet, kodinkoneet tai toiminnan aloittamiseen liittyvät maksut. Sinä teet korvattavista kuluista kirjallisen suunnitelman kunnalle ja yhdessä kunnan kanssa sovitaan hankinnoista. Isompien hankintojen kuoleentumisaika on 3 - 5 vuotta. Jos perhekodissa on hoidettavia useista eri kunnista, käynnistämiskorvauksista voidaan sopia kuntien kesken kunnan käyttämien asiakaspaikkojen suhteessa. Käynnistämiskorvaukseen tulee vuosittainen indeksikorotus.

Minkälaista tukea saan ikäihmisten perhehoitajan tehtävään?

Kunnan sinulle antama tuki määräytyy ensisijaisesti perhehoidossa olevan ikäihmisen tarvitseman hoivan ja muiden hänen tarvitsemiensa palvelujen perusteella. Perhehoidon käynnistämisvaiheessa ja yllättävien muutosten sattuessa tarvitaan usein intensiivisempää tukea. Oikeanlainen ja oikea-aikainen tuki eri muodoissaan on tärkeää. Yhteistyön ja tuen toimiessa perhehoidon arviointi ja valvonta voivat toteutua tarkoitetulla tavalla. Tuki kirjataan toimeksiantosopimukseen. Kuntaan tulee nimetä ikäihmisten perhehoidon vastuutyöntekijä ja hänelle varahenkilö. Vastuutyöntekijä vastaa sinun saamasta tuesta ja toimii läheisessä yhteistyössä kanssasi. Vastuutyöntekijä seuraa ja arvioi asiakkaan perhehoidon toetutumista yhdessä sinun kanssasi.

Perhehoitajan vapaan mahdollistaminen sitovasta tehtävästä tukee sinun jaksamistasi ja palvelee samalla sinun hoidossasi olevan ikäihmisen hyvinvointia. Perhehoitajapariskunnille yhteinen vapaa on tärkeää parisuhteen kannalta. Tästä syystä kuntien toimintaohjeissa vapaiden määrä on yleensä lain minimimäärää suurempi. Toimeksiantosopimusta tehtäessä vapaiden määrästä ja järjestämistavasta sovitaan mahdollisimman tarkasti. Toimintaohjeessa on kuvattu erilaisia vapaiden järjestämistapoja, niistä valitaan sinulle ja sinun toimintasi sisältöön sopiva tapa ja huolehditaan siitä, että pystyt pitämään vapaasi.

Kunnan perhehoidon yhdyshenkilö tukee perhehoitajaa hänen tehtävässään.

Täydennyskoulutuksiin ja työnohjaukseen osallistuminen tukee sinua perhehoitajan tehtävässä. Perhehoitoliitto järjestää erityisesti perhehoitoon liittyviä täydennyskoulutuksia. Kunta tarjoaa sinulle samoja koulutuksia kuin omalle ikäihmisten palvelujen henkilöstölleen. Työnohjaus on myös tärkeä tukimuoto ja sitä voidaan järjestää sinulle kunnan käytänteiden mukaisesti tarvitsemallasi tavalla. Työnohjausta voidaan järjestää myös ennaltaehkäisevästi. Kunnan tulee mahdollistaa, että pääset koulutuksiin ja työnohjaukseen järjestämällä sijaishoito ja maksaa kunnan kanssa sovittujen koulutusten ja työnohjausten ajalta hoitopalkkio.

Hyvinvointisi turvaamiseksi ja jaksamisen seuraamiseksi kunta järjestää lakisääteisiä hyvinvointi- ja terveystarkastuksia. Tarkastuksilla tuetaan sinun voimavarojasi ja otetaan käyttöön toimia, joilla ehkäistään ongelmien syntymistä ja kehittymistä. Sinun terveydentilaasi ja toimintakykyä selvitetään kliinisillä tutkimuksilla ja muilla menetelmillä sekä tarvittaessa sovitaan jatkotoimenpiteistä. Tarkastuksen tekijän on hyvä

olla perehtynyt perhehoitajan tehtävään. Tarkastuksen sisältönä voidaan käyttää samaa tarkastusmallia kuin omaishoitajien tarkastuksissa.

Toimeksiantosopimusta tehtäessä sovitaan ja kirjataan siitä, miten ja milloin sinulla on mahdollisuus tavata vastuutyöntekijää ja saada riittävästi tukea tehtävääsi. Perhehoidon tuki on tärkeä räätälöidä tapauskohtaisesti. Riittävä yhteydenpito on perusta toimivalle yhteistyölle. Vuosittain on hyvä, että vastuutyöntekijä käy sinun kanssasi varsinaisen kehityskeskustelun. Sinun ja kunnan vastuutyöntekijän sekä kaikkien kunnan ikäihmisten palveluissa toimivien työntekijöiden välinen yhteistyö ja rooliensa selkeys on perustana toimivalle tuelle ja sitä kautta hoidettavien ikäihmisten hyvinvoinnille. Yhteistyö ja tutustuminen on hyvä aloittaa jo valmennusvaiheessa. Molemminpuolinen luottamus, arvostus ja avoin vuorovaikutus ovat tärkeitä. Tarvittaessa voidaan miettiä sinun jaksamisesi tueksi erilaisia ratkaisuja käytännön avun järjestämiseksi, varsinkin jos perhehoidossa on haastavia tilanteita ja hoidettavilla paljon hoidon tarvetta. Hyvällä yhteistyöllä luodaan jatkuvuutta perhehoidolle. Kunnan tulee valvoa ikäihmisten perhehoidon laatua ja hyvä yhteistyö sekä riittävä määrä käyntejä perhehoidossa tukevat myös laadun valvontaa. Laadun

valvontaan kuuluu, että kunta reagoi asianmukaisesti ja välittömästi, jos perhehoidon laadusta syntyy huoli. Tarvittaessa arvioidaan riittääkö toiminnan korjauskehotus ja korjauksen tarkistus vai pitääkö toimeksiantosopimus purkaa.

Vertaisuuteen perustuvaa tukea voit saada Perhehoitoliiton järjestämillä virkistys- ja koulutuspäiviltä tai mahdollisista vertaistukiryhmistä, joita alueelliset yhdistykset tai muut tahot pitävät. Yhdistyksillä voi olla vertaisasiantuntijoita toimeksiantosopimuksien tekemiseen liittyen. Perhehoitoliitto järjestää myös mentorointia perhehoitajille.

Perustaisinko toiminimen ikäihmisten perhehoitoa varten?

Toimeksiantosuhteisena perhehoitajana voit toimia myös toiminimellä. Perhehoitoa määrittää siinäkin tapauksessa perhehoitolaki ja siihen liittyvä lainsäädäntö. Perhehoitolain mukaan toimeksiantosopimuksen tekevät kunta ja perhehoitaja (luonnollinen henkilö, ei toiminimi). Toimeksiantosopimuksessa sovitaan hoitopalkkion ja kustannusten korvauksen maksamisesta toiminimelle. Kyse ei siten ole ostopalvelusopimukseen perustuvasta laskutuksesta. Toiminimellä toimiessasi sinun tulee hakea Patentti- ja rekisterihallitukselta y-tunnus, ja voit halutessasi hakeutua ennakkoperintärekisteriin. Ennakkoperintärekisteriin hakeutuminen ei ole kuitenkaan pakollista. Perhehoidon järjestämisestä vastaava kunta vastaa sinun lakisääteistä tapaturmavakuutuksestasi ja maksaa myös eläkevakuutuksen.

Jos toiminimellä toimiva perhehoitaja ei kuulu ennakkoperintärekisteriin, toimittaa kunta suorituksesta ennakonpidätyksen ja pidättää hoitopalkkiosta eläkevakuutusmaksun, jota kunta ei ilmoita tulorekisteriin. Ennakkoperintärekisteriin kuuluvan perhehoitajan palkkiosta ei tarvitse toimittaa ennakonpidätystä, mutta hoitopalkkiosta pidätetään eläkevakuutusmaksu. Ennakkoperintärekisteriin kuuluva perhehoitaja huolehtii itse verojensa maksusta maksamalla ennakkoveroa Verohallinnolle. Toiminimellä toimiva perhehoitaja tekee perhehoitotoiminnasta elinkeinotoiminnan veroilmoituksen. Hoitopalkkiosta ei peritä palkansaajan työttömyysvakuutusmaksua eikä myöskään kunta ole velvollinen maksamaan työnantajan työttömyysvakuutusmaksua.

Ottaessasi toiminimen voit tiedustella TE-keskukselta mahdollisuutta starttirahaan ja investointiavustuksiin. Toiminimellä toimivia ikäihmisten perhehoitajia on vähän. Usein he ovat perustaneet toiminimen, jotta voivat tarjota toimeksiantosuhteisen perhehoidon lisäksi jotakin muuta yksityistä sosiaalipalvelua, esimerkiksi yksityisiä kotiapu- tai -hoivapalveluja. Tämän yritystoiminnan osalta he ovat yrittäjiä, mutta toiminimellä toimiva toimeksiantosuhteinen perhehoito ei ole yrittämistä eikä sitä pidä sekoittaa luvanvaraiseen ammatilliseen perhehoitoon.

Alkaisinko ammatilliseksi ikäihmisten perhehoitajaksi?

Ammatillista yksityistä ikäihmisten perhehoitoa säätelee perhehoitolain lisäksi laki yksityisistä sosiaalipalveluista (922/2011). Ammatilliselle perhehoidolle toimiluvan antaa Aluehallintovirasto. Ammatillisena perhehoidon vastuuhenkilönä sinulta vaaditaan soveltuva opisto/AMK-tason koulutus ja vähintään kolmen vuoden kokemus

ikäihmisten hoitamisesta. Ammatillisessa perhekodissa voi kahdella perhehoitajalla olla maksimissaan 7 hoidettavaa, jos tilat ovat riittävät. Aluehallintovirasto tekee tarkastuskäynnin suunniteltuun perhekotiin toiminnan suunnitteluvaiheessa ja aina tarvittaessa sekä pyytää lausunnon perhekodin kotikunnasta. Ammatillisella perhekodilla on oltava toimintasuunnitelma, omavalvontasuunnitelma ja lääkehoidon suunnitelma. Ammatillinen perhekoti voi myydä palvelujaan kunnille ja myös itse maksaville asiakkaille.

Ammatillinen ikäihmisten perhehoito on sisällöltään samanlaista perhehoitoa kuin toimeksiantosopimussuhteinenkin. Kunta voi ostaa ammatilliselta perhekodilta perhehoitoa vuorokausihinnalla tai myöntää asiakkaalle sitä varten palvelusetelin. Perhehoitoyrityksen ja kunnan väliseen toimintaan laaditaan yleinen sopimus ja asiakkaista tehdään omat sopimuksensa. Kunta laatii ammatillisen ikäihmisten perhehoidon sääntökirjan, jolla ohjeistaa ammatillisen perhekodin ja kunnan välistä toimintaa. Kunta tekee yhteistyötä asiakasasioissa ammatillisen perhekodin kanssa ja valvoo alueellaan olevaa ammatillista perhekotia.

Ammatillisia ikäihmisten perhekoteja on vielä vähän, mutta niiden lisääntyessä lupaprosessi tulee sujuvammaksi ja hyvistä käytännöistä tulee enemmän kokemusta. Ammatillisiksi perhehoitajiksi hakevat usein sellaiset henkilöt, jotka haluavat toimia itsenäisemmin ja myydä palvelujaan myös itsemaksaville asiakkaille ja muualta tuleville asiakkaille sekä harjoittaa mahdollisesti lisäksi muuta elinkeinotoimintaa. Ammatillinen ikäihmisten perhekoti on kuitenkin tuloiltaan sellainen, että yrittäjän on itse toimittava perhehoitajan tehtävässä tai perhehoitajaparina ja oman työnsä lisäksi perhekotiin voi mahdollisesti palkata osittain lisätyövoimaa tai sijaisia vapaiden ajaksi.

*Opas on koottu **Ikäihmisten perhehoitoa pohjoiseen** -hankkeessa v. 2021.
Hanke on Lapin ja Koillismaan Leader-ryhmien yhteinen hanke,
jota hallinnoi Leader Pohjoisin Lappi ry*